

Jag vet precis var Nisse vilar, det gör sorgen lättare

Robert Klein fick gå till veterinären med familjens 15-åriga hund – och lämna den där. Efteråt var han tom av sorg och hade ingen att vända sig till. Nu hjälper han andra i saknaden efter sina husdjur och är glad att han hade en plats att begrava sin kära katt Nisse på.

Text: Madeleine Walles

Foto: Gugge Zelander, privata bilder

Döden lämnar alltid ett tomrum. Sorg förlamar. Så är det när vi mister en människa. Likadant är det när vi mister ett djur. Ibland kan sorgen efter ett älskat husdjur vara ännu större än efter en människa. Och ensamheten svårare.

Robert Klein, 40, driver Sveriges enda begravningsbyrå för djur. Han vet precis hur viktigt det är för oss människor att få sörja en fyrfotad vän. Han minns så väl hur det kändes när hans egen hund Candy dog för 15 år sedan.

– Hon var gammal och sjuk och vi visste att det var dags, säger Robert. Vi satt hemma allihop, jag, mina föräldrar, min tvillingbror Richard och min lillebror Christian och hade familjeråd. Vi var överens, det enda rätta vara att låta Candy få somna in.

– Men vem skulle ta henne till veterinären?

Det var det ingen som ville. Så mamma Rose-Marie singlar slant. Det svåra veterinärbesöket föll på Robert. Han var förtvivlad, men visste att det inte fanns någon återvändo. Han ringde Djursjukhuset i Malmö och beställde en tid. Och när det var dags satte han sig med Candy i en taxi.

– Vi satt i väntrummet Candy och jag, det var så fruktansvärt ledsamt, minns Robert. Jag tittade på de andra djuren som var där, de verkade glada och aktiva. Candy satt vid min sida och jag såg på henne att hon

visste vad som väntade. Hon var så lugn. Hon kände absolut på sig att hon skulle dö.

– När jag kom in i veterinärens kala mottagningsrum gick en enda tanke genom mitt huvud: "Jag klarar inte detta". Jag såg honom ge Candy en bedövningsspruta i tassens. Sedan en spruta i hjärtat. När veterinären hade gjort sitt jobb lämnade han rummet. Kvar satt Robert med sin älskade cockerspaniel som nu var på väg att somna in för gott.

Artikeln publicerad i Hemmets Journal nr 37/2007

Robert Klein driver Sveriges enda begravningsbyrå för djur. Här på Djurminnesplatsen i Malmö finns omkring 280 gravar.

– Det tog cirka 10–15 minuter innan hon var borta. Minuter långa som en evighet. Det var den värsta stunden i mitt liv.

Förlamad av sorg

Robert hade behövt några tröstande ord, en hand på sin axel. Någon som visade medkänsla och förståelse. Kanske ett tånt ljus för att göra ögonblicket värdigt. Men den enda återstående kontakt Robert hade med veterinären var när han kom in och ställde en praktisk fråga: "Vill du ha djuret med dig?"

Nej. Robert ville inte ha Candy med sig hem till lägenheten. Visste inte hur han skulle hantera situationen. Han ville bara bort.

– När jag förlamad av sorg passerade receptionen ropade kvinnan där på mig: "Hallå, du glömde en sak!" Så räckte hon mig Candys koppel. Det var nästan mer än jag klarade av.

Med handen hårt knuten runt Candys koppel lämnade Robert kliniken. Han promenerade hela milen hem. Men han har ingen aning om vilka gator han gick, hur det såg ut runt omkring. Vilka människor han mötte.

– Jag var så ledsen. Det värsta var att det inte kändes avslutat. Candy, vår älskade hund, fick inget värdigt slut. Vi i familjen fick inte ta farväl tillsammans.

– Och jag själv fick aldrig svar på frågan "var finns hon nu?". Cirkeln blev aldrig sluten.

Pyntade gravar

Sorgen, frågorna och ovissheten släppte inte och efter ett halvår pratade Robert med sin tvillingbror. De var båda överens om att så här kan man inte ha det.

– Jag förstod ju att jag inte var ensam om den här känslan, säger Robert. Alla som mister ett älskat djur går igenom precis samma sak. Så jag bestämde mig för att starta Sveriges första begravningsbyrå för djur, Nordiskark.

Urnan är av emaljerad mässing och grävs inte ner utan förvaras på en minnesplats i hemmet.

Robert är fortfarande ensam i Sverige – och i Norden – om att arrangera begravningar för djur. Trots att det nu gått sju år sedan han drog igång sin verksamhet.

Klädd i mörk, kritstrecsrandig kostym, svarta skor, vit skjorta och en diskret beige slips möter Robert upp på djurkyrkogården i Malmös utkant.

Här finns omkring 280 välskötta gravar. Alla har en liten skylt med djurets namn och dödsdatum. Vissa gravar är pyntade med en lykta, andra med ett litet keramikdjur. Här bildar säsongens blommor ett färggrant sceneri. Runt omkring är gräset frodigt grönt. Fåglarna kvittrar. Det är lugn och fridfullt. Precis som på vilken kyrkogård som helst.

– Detta är en av Sveriges minsta djurkyrkogårdar, säger Robert. Det finns cirka 300 stycken i Sverige. Denna i Malmö är den sydligaste. Det finns djurminnesplatser långt upp i norr. Jag har själv hållit en ceremoni i Kiruna.

Att begrava ett husdjur hos Nordiskark kostar runt 2 500 kronor. Då ingår kremering, en urna av hårdpressad trämassa och en ceremoni. Hela processen tar inte mer än en vecka. Längre än så behöver du alltså aldrig vara ifrån ditt älskade djur.

Många önskar att Robert möter upp utanför veterinärens mottagning när djuret somnat in. Andra vill helst att han hjälper till att boka tid och är med under veterinärbesöket. Allt obehaget med att hantera det döda djuret tar Robert hand om. Vid nästa möte med det bortgångna djuret, finns det i en vacker urna som den sörjande valt själv.

Robert kan erbjuda 3 500 olika urnor, från den enklaste i trämassa för 250 kronor till en statyettorna i helgjuten brons för 18 000 kronor. Precis som när det gäller människor ska valet vara ett resultat av den sörjandes egen önskan.

Alla gråter

I sin diskreta, strikta klädsel har Robert prästens roll. Inför begravningsceremonin möter han de sörjande innanför grinden till djurkyrkogården.

Ceremonin innebär en begravningsdel och urnsättning. Ceremonin kan ta allt från en halvtimme upp till två timmar, beroende på hur de sörjande vill ha det. Ofta sjunger barnen i familjen. Kanske "Idas sommarvisa" eller "Vad tar ni för valpen där i fönstret". Kanske läser någon en dikt.

När familjens hund Candy måste avlivas fick hon inget värdigt slut tyckte Robert Klein. Därför startade han sin begravningstjänst för husdjur. Urnan som han håller i är av massiv trämassa och en av de vanligaste modellerna vid ceremonier.

– I stort är det samma sak att begrava en människa och ett djur, säger Robert. Men det finns en skillnad. När du

begraver en människa är det alltid någon som gråter. När du begraver ett djur gråter alla. Även pappan.

Vanligast är hundar

Robert vet. Ända sedan han var en liten pojke har han följt människobegravningar. Pappa Jan-Erik var begravningsentreprenör och reste runt och höll i begravningsarrangemang. Ofta följde Robert med men placerades utanför kapellet med orden "pappa kommer snart". Där satt han och väntade och studerade de sörjande som kom och gick.

– Jag har även jobbat extra som begravningsentreprenör vid människobegravningar under flera år samtidigt som jag studerade, säger Robert. Så jag har sett skillnaden på nära håll.

Idag driver han Nordiskark och har stor hjälp av sin pappa och sin tvillingbror Richard. Målet när Robert startade firman var att den inom tio år skulle finnas i alla större städer i Sverige. Det målet står fast.

– Vi har inget kontor ännu, vi finns på nätet. Men vid årsskiftet är planen att vi ska vara igång med att bygga egna kontor, egna kremeringsugnar och egna djurminnesplatser. Vi börjar i min hemstad Malmö, men ska etablera oss på flera andra håll i landet.

Allra vanligast är begravningar för hundar och katter. Men Robert har begravt de flesta sorters djur – hängbuksvin, möss, papegojor, hästar, hamstrar, ormar, spindlar, ödlor. Och en elefant.

– Jag hade bara haft begravningsbyrå någon månad när jag fick ett samtal från en man i Danmark, han berättade att den gamla cirkuselefanten Molly var sjuk och inte hade lång tid kvar. Nu behövde han min hjälp.

– Min första tanke var: "Det går aldrig!". Men så bestämde jag mig för att anta utmaningen. Så när Molly var död kunde vi med hjälp av truck och lastbil ta henne till en masugn där hon kremerades. Vi jobbade två dygn i sträck men allt gick väl. Mollys aska förvaras idag i en specialbyggd urna som är två meter hög och en och en halv meter i diameter och har en plakett med hennes namn.

Det viktiga för djurägare som mister sin vän är att cirkeln sluts. Att de får visa sitt djur värdighet och att de vet var djuret finns.

– Åttio procent av mina kunder får sitt djur kremerat men förvarar urnan hemma det första året, säger Robert. De kan inte bestämma sig för var de vill begrava djuret. Men efter cirka ett år kommer de tillbaka till mig, då vet de hur de vill ha det och då genomför vi ceremonin.

För man behöver inte begrava djuret på en djurminnesplats – även om det har fördelen av att ha en fast plats att gå till. Många vill begrava sitt djur hemma i trädgården. Andra vill sprida askan i naturen eller på havet. Det finns även minneslundar på djurminnesplatserna men där kan man inte som enskild person sprida askan, det får Robert göra.

– Det som är viktigt att tänka på när man begraver ett kremerat djur hemma i trädgården är att förmultningsprocessen av de flesta urnor börjar i stort sett direkt när de kommit i jorden. Man kan alltså inte gräva upp urnan och ta den med sig om man flyttar.

– Sen får man inte gräva ner hela djur i trädgården hur som helst, säger Robert. Endast smådjur som katter, hamstrar, möss och mindre hundar, t ex tax, pudel eller chihuahua. Större djur kräver tillstånd från länsstyrelsen.

– Anledningen är bland annat att förmultningsprocessen tar många år. Om du begraver ett djur och sedan säljer ditt hus kan det alltså hända att nya ägare gräver och hittar benrester i trädgården och det är inte så trevligt.

Cockerspanieln Candy var som en familjemedlem. När hon skulle avlivas blev det Robert som måste ta henne till veterinären.

Katten Nisse har också gått ur tiden, men denna gång hade Robert en plats där han kunde begrava sitt husdjur.

Viktigt att få prata

För den som mist ett djur är funderingarna många. "Vad händer sen?". "Ska jag skaffa ett nytt djur?". "Ska jag köpa en hund av samma ras som den förra?". Många har ingen att diskutera vare sig det praktiska eller

ensamheten med. Andra vill inte ta upp sina funderingar med de anhöriga eftersom det kan uppfattas som "löjligt". Då ringer de till Robert.

– Jag har mobiltelefonen på alla veckans dagar och försöker alltid svara. Jag vet hur viktigt det är att få dela sina funderingar och tankar med någon som gått igenom samma sak.

– Sen är det inte alltid lätt att ge rätt råd. Det är egentligen bara en ofta förekommande fråga som jag har ett väldigt självklart svar på det är frågan om när det är dags att skaffa ett nytt djur. Här säger jag alltid: "När alla i familjen är mogna för det". Det fungerar inte om en inte vill, inte orkar. Alla måste vara överens.

Sedan Robert startade Nordiskark har han mist ännu ett eget djur. Bondkatten Nisse hoppade ut från tredje våningen och skadade sig. Robert beslöt att låta veterinären "ta bort" katten. Det är nu sex år sedan.

– Den gången visste jag precis hur jag skulle agera efter veterinärbesöket, säger Robert. Nisse kremerades och urnan grävde jag ner i Bokskogen utanför Malmö. Det var en helt annan känsla än när jag miste Candy.

– Jag åker till Bokskogen några gånger om året och hälsar på. Det är märkligt, jag vet på pricken var Nisse är begravd, trots att det vuxit upp ganska ordentligt runt platsen.

Med Nisse fick Robert ett avslut, cirkeln slöts. Det har gjort sorgen lättare att bära.

– Det är precis så jag vill att alla djurägare ska känna det när de tagit farväl av sin vän. Att jag, som en vilt främmande människa, kan göra något positivt av sorgen.